

Uru ngai etikirighi ghe lao sio ta aHibru etoa Inangari emuemua

Karika ita kilakila va see ghe pitila ia oia uru ngai etikirighi, me karika ita kilakila va see ila lo atoa laghe ghaaiela, me tee karika ita kilakila va poli saa me ghe pitiela. Oroi inangari etana eauliaa aleira ale manga aJiu etoa me niaiaavusu-vusuena atoa, liuna avalua o me oroi ila lo atoa la aikaaiaa va lo atoa laghe ghaaiela aJiu ila.

Lo ateva ghe pitiela ghe auliaala vaalua Iesu me ouna ateva niaulia ngaitauaa elaulau pokane ateva niaulia ngaitauaa, Moses, me ensolo atoa. Ghe auliaa kieira va la rau mene oghi vulu aaiesoaira tale maamasinaane God. Tale airu-uruu etoa sapta, ghe aulia ngakorokorongana etaira va la tingina asarasarakana arongona ta mene katoa la tau lao nimmarikana, me ghe auliaala lo atoa uneira niaiesoaa namungaili, me tani aimuli tee Iesu me tani poso parasi tale niaiesoaa.

Tani kila amuemua

Aitiutiu tale inangari: Airuuruu eteva inangarina God, Natuna ia *1:1-4*

Natuna God elaulau ensolo atoa *1:5-2:18*

Niaulia ngatootoonga tale uunguaa nitam aiesoaa *3:1-4:13*

Natuna God namuu ia tale pristi ekapa atoa *4:14-7:28*

Niaiaavusuvusuena kanna ia Iesu *8:1-10:18*

Am mae akalakalangina ta God *10:19-25*

Am tingina akorokorongana tale nimmarikana
10:26–12:29
 Nilooloo sae, nimasimasi me airuuruu *13:1-25*

Natuna ateva God, emuemuaa ensolo atoa

¹ Emua arau, God ghe aappooaa tee kateva kateva tale propete atoa tale oroi ase salana,* me ghe gheleilala va la ghauliaa inangarina ta tuyuita atoa.

² Me isaa oia tale airuuruu tale nau, God ghe aappooaa teetala ta Natuna. Ta ngetana God ghe gheleila kosa ateva, me ia God ghe suiela va aue eghaa voto akapaaili.

³ Eaapasunga naanamungaane ateva God, me ia nim nonginaaili Tamane. Me tale inangarina ateva sarasarakanaaili ia, esuusuei voto akapaaili tale kosa ateva tani toka. Nau ghe ruula uunguaa tani ghelei salana atikirighi tani ghelei eraarangisanaila tale kaluira ssavoto, ghe toka siola epona liu, tale pai muenna ativilau ta lo ateva sarakanaaili ia me iaaili epona, eaaima-toonga va matuutuliena ia.

⁴ Me ia God ghe anamunamunganeIELA ta ensolo atoa, nim nongina ararina ateaE God ghe taue lao sio etana namungaili ia ta ensolo atoa.

⁵ Poli God karika ghe ue ta teva ta kapuna ensolo atoa va,
 “Io natughi io,

---

* **1:1:** Katoa tau ngalomasaanga la annaa va malloeana isaa avalua toko va God ghe aappooaa tale propete atoa tale oroi ase salana tale oroi nau. **1:2:** Jon 1:3. **1:3:** Jon 14:9; Kol 1:20; Hib 8:1. **1:4:** Plp 2:9. **1:5:** Sams 2:7; Apos 13:33; 2 Sam 7:14; 1 Kro 17:13.

- ghaine nge tamami ieghila.”
 Me tee, karika God ghe uela ta teva ensolo va,
 “Aue tamana etaghi,
 me ia aue natughu ia.”
- ⁶ Ta nau God ghe maeaa sio natuna mua ateva tale
 kosa ateva, ghe uela va,
 “Ila akapa kapuna ensolo atoa God la tani
 kkaueinia.”
- ⁷ Me tani auliaa ensolo atoa, God ghe uela va,
 “Egheelei kapuna ensolo atoa va ila kuukuu ila
 me kapuna tau ngai nongonongo anna atoa
 la kura ramerame.”
- ⁸ Me tani auliaa Natuna ateva, ghe uela va,
 “God, aitokatokam ateva aue etoka liu.
 Uaaitoiaa kapum taumattu ngatoa tale
 nighulughuluena.
- ⁹ Uaailousiaa saa voto ghulughuluena, me usessa
 tee voto sesa,
 liuna avalua o me God, kapum Goto ateva ghe
 suitoongainiola,
 me ghe ghelei emasimasieliola, me masi-
 masiaam elaulau mene katoa kapum.”
- ¹⁰ Ghe mene uela va,
 “Vau palepale, io ughe gheleila kosa ateva tale
 aitiutiu,
 me ughe gheleila epona liu ta nimam.
- ¹¹ Aue la kapa, me io aue utoka.
 Aue la poka nongina koloso aiaasae.
- ¹² Aue ughoula nongina koloso aiaasae pokane,
 la aaiKolikia tani ghaa velu pokane
 aiaasae me tani asae ouna,

1:6: Diut 32:43; Rom 8:29.   **1:7:** Sams 104:4.   **1:8:** Sams 45:6-7.
1:10: Sams 102:25-27.

me io karika aue uaikolikoliaa,
 me maamauluaam, karika airuuruu etana.”
 13 Me God karika ghe ue ta teva ta ensolo atoa va,
 “Toka siola tale pai muenna ativilau,
 lomosina ta aghatoka sio lo atoa la sessa teeio euu
 me uatingina saooa kkem etaira.”
 14 Me ensolo atoa saa ila? Ila spiriti ila la uungu
 ta God me esungisungila tani sausi lo atoa aue la
 ghaa niasaangi.

2

Salana atikirighi tani saanga

¹ Isaa avalua o me ita tani ailokoia ngamasina
 sa ateva ngita ghe nongoala, me karika aue ita
 mene tiu ppae tale inangari koronna.

² Poli marova inangari ensolo atoa laghe au-
 liaala eaapasunga va koronna, me see etam
 nongo usilaa me etam aimuli tee aue eghaa sesa
 aipolipoli,

³ vaalua aue ita ttiuaa sesa aipolipoli, marova
 ita rati ia o paka niasaangi eteva? Ia oia niasaangi
 eteva, Vau eteva ghe aitiutiula tani aulia ngaotua,
 me lo atoa laghe nongola Vau eteva, laghe auli-
 aala etaita va koronna ia.

⁴ God tee ghe apasunga ngaotula tale ni-
 aimatootoongana, asease mirikol, me voto Spirit
 Manga kanna ghe nim koitaala, tale aaloannaane.

Iesu ghe taumattula tani sausita

⁵ God karika ghe suila ensolo atoa va la toi ouna
 ateva kosa tani mae, ia oia ami aaulieinia.

⁶ Me tale kateva voto, kateva ghe pitila tani ue va,

“Saa taumattu ila me unannangailiila?

Vaalua me uaitaraa nim taumattu ngatoa?

⁷ Ughe gheleilala, tale tukuna nau, ila euu* ta ensolo atoa me ughe anamunamungainilala tale nioneoneaa.

⁸ Me ughe atoka akapala voto va la aitaraa.”

God ghe tau ekapa lao sio voto, karika ghe ghaa oghila righi, me tale isaa oia nau karika ita taatara va voto akapa etokatoka tale aaitaraaira.

⁹ Ta ita tara lo ateva ghe gheleiela ghe siola euu ta ensolo atoa, Iesu etana. Me nau ghaine, God ghe anamungainiela tale nioneoneaa, poli ghe ghaala nimmarikana tale nimate mausiita, liuna avalua o me tale maamasinaane ateva God ghe lao sio tale nimate mausi taumattu ngakapa atoa.

¹⁰ God ghe gheleila voto akapaaili, me isaa akapa o voto ghe gheleila tani asaesae ararina atae, poli emaamasina va emaeaa oroi natuna epona liu tani toka teeia, liuna avalua o me ghe gheleila Iesu va eruu uunguaane tale nimmarikana, tani muemuaa taumattu ngatoa tani saanga.

¹¹ Iesu me taumattu ngatoa egheelei emangaila, kateva nonga tamaira, liuna avalua o me Iesu karika epaapalata tani kolola va nengane ila.

¹² Eue va,

“Aue aghaulia ngaotu uunguaane ta kapughu etoa.

2:6: Sams 8:4-6.   * **2:7:** Ughe gheleilala, tale tukuna nau, ila euu o Ughe gheleilala mala euu.   **2:9:** Plp 2:8-9.   **2:11:** Mat 25:40.   **2:12:** Sams 22:22.

Me emua ta mataira, aue akkinari tani tau sae ararim atea.

¹³ Me emene ue va,
“Aue aghatoka tuutulighi ta God.”

Me emene ue va,
“Aghi toko, tee me natughu etoa, God ghe taula mae sio etaghi.”

¹⁴ Poli aliki etoa nim taumattu ila tale malatau me rae, Iesu ghe ia avaluela o. Liuna avalua o me tale matemateaane ia aue eroo tani turungi raroai eteva, ia euunusi sarasarakaniaa nimate.

¹⁵ Me aue easaangi lo atoa la maamatauta nimate atea tale maamauluaaira, nonginaaili va lo atoa la tokatoka tale karavusu.

¹⁶ Poli koronnaaili Iesu karika ghe sausila en-solo atoa ta tuvuna atoa Abraham.

¹⁷ Malloeane avalua o me Iesu, God ghe gheleiela nongina kapuna atoa tale isaa akapa salana, me aue eroo tani nongina pristi eteva namuu ia, me aue ealousiusi tee taumattu me aue eruu niuungu God ghe tau lao sio etana, tani ghelei salana va God aue eroo tani kkaluaa kaluira ssavoto taumattu ngatoa.

¹⁸ Poli ghe ghaala nitootoonga, me nimarikana ghe mae sio etana, isaa avalua o me ia eroo tani sausi lo atoa nitootoonga emaemae etaira.

3

Iesu namuu ia ta Moses

¹ Liuna avalua o me, kapughu etoa am manga am, me am tee elome tale nikolokolo ngepona liu

---

2:13: Ais 8:17-18.   **2:14:** 1 Jon 3:8; Aotu 12:10.   **3:1:** Hib 4:14; 7:26; Nam 12:7.

eteae, aghaloanna va am atoka nannaaimim ta Iesu, Apostolo ia me namuu ia ta pristi etoa, ia o ita aaulia ngaotua.

² Ghe gheelei emasinaaili uunguaane lo ateva ghe suiematoongainiela, nongina Moses ghe gheelei emasina uunguaane elome ta kapuna taumattu ngatoa God.

³ Nioneoneaa ta Iesu isaa epona ta Moses nongina lo ateva eatuutulu ale ateva eghaaghaa nioneoneaa isaa epona tale ale ateva eatuutulu.

⁴ Ta ale akapa tau ngai atuluna manee, me God ghe gheleila isaa akapa voto.

⁵ Moses ghe gheelei emasinaaili uunguaane nau ghe tau ngai uungula ta kapuna taumattu ngatoa God, ghe aaulia ngaotu sa ateva God aue eaulieinia tale nau too emaemae.

⁶ Me Karisto Natuna ia God, me ghe aaitara ngamasina alena ateva God. Me ita alena ita God, arova ita sarasarakana tani tingina akorokorongana, me ita poso parasi tale uneita niaruaa tale voto ita taatara lao emua me karika ita ghe ghaa.

Niaulia ngatootoonga tale uunguaa nitam aaiesoaa

⁷ Liuna avalua o me, nongina Spirit Manga ateva eue va,

“Ghaine, arova am nongo lingi ngalona ateva,

⁸ am rou mene akorokorongana urunguitanimim

nongina am ghe sassakeaa

nau nitootoonga tale voto ateva karika righi taumattu etana,

3:5: Nam 12:7; Diut 18:15-19.

3:7: Sams 95:7-11.

3:8: Eks

17:7; Nam 20:2-5.

⁹ tale ia o voto ateva tuvuum atoa laghe tootoon-
gainaghila tale nitootoonga,
me ghaatingauluae (40) ninamanama laghe
tarala sa ateva aghe gheleuela.

¹⁰ Liuna avalua o me ghe sessaieghila tale ia o
vituu eteva,
me aghe uela va, ‘Urunguitaniira etiutiu ppae
nonga,
me karika la kilakila salaghi.’

¹¹ Liuna avalua o me tale sessaiaaghi aghe aulia
ngaotula tale inangari nialokoi va
karika poi aue la kupi sso tale uneghi niain-
oana.”

¹² Am tani taatara amasina, kapughu etoa, va
karika teva etaimim emene tau velu urunguitan-
ina ateva va esesa me karika eaiesoaa me eliuliu
vilina ta God ateva tokatoka liu ia.

¹³ Ta am asarasarakana kateva kateva etaimim
nau ekapa atoa, tale nau etiulu oia ita aseasea
va “Ghaine,” poli aghaaloanna va kamekameaa
ssavoto ateva karika emene akorokorongana
urunguitaniimim.

¹⁴ Poli angita ghe aikapukapuaa teela Karisto
arova ita poso parasi tale kaluuta niaikaaiiaa, tale
voto ita ghe ghaa akasinala, lomosina ta elaa ghaa
airuuruu tale voto akapa.

¹⁵ Nongina eauliaa va,
“Ghaine, arova am nongo lingi ngalona ateva,
am rou mene akorokorongana urunguitani-
imim
nongina am ghe sassakeaa.”

¹⁶ See ila lo atoa laghe nongola me laghe sasakeaa? Am roo tani kila va ila o lo atoa Moses ghe katulaa vellala eIjip.

¹⁷ Me ghe sessaiela ta see atoa ta ghaatingauluae (40) ninamanama? Am roo tani kila va ta lo atoa laghe gheleila ssavoto me laghe matela me vilikiira ghe asola tale voto ateva karika righi taumattu etana.

¹⁸ Me ta see atoa God ghe gheleila inangari nialokoi va karika la mene kupi sso tale unna niainoana? Lo atoa karika laghe nongo usilaala.

¹⁹ Liuna avalua o me ita taatara va karika laghe roola tani kupi sso poli karika laghe aaiesoaa.

4

Niainoana nongina nau manga ateva ta kapuna taumattu ngatoa God

¹ Liuna avalua o me God ghe auliaala inangari nialokoi tale nau niainoana ateva, me ia o inangari nialokoi eteva karika ghe ruu, ita tani anna ngamasina va teva etaita erau tam kupi sso.

² Poli ngita ghe ghaala masi kiukiu laghe ppooaala etaita nongina aIsraeli etoa tee laghe ghaala ta Moses. Me inangari laghe nongola, karika ghe alutula righi masi voto etaira. Poli lo atoa laghe nongola karika laghe aikaaia ngaitauaa teela lo atoa la ghe nongo usilaala.

³ Isaa oia lo atoa ita aaiesoaa ita kupikupi sso tale ia o niainoana atee, nongina God ghe uela va,

---

3:16: Nam 14:1-35.   **3:17:** 1 Ko 10:10.   **4:3:** Sams 95:11; Hib 3:11.

“Liuna avalua o me tale sessaiaaghi aghe aulia ngaotula tale inangari nialokoi va karika poi aue la kupi sso tale uneghi niainoana,”

arongo ta uunguaane ghe ruula nau ghe gheleila kosa ateva.

⁴ Elome tale Uru ngai Manga ateva ghe auliaala nau ghaituna ateva, tale inangari isaa avalua toko va, “Tale nau ghaituna ateva God ghe ainoanala tale uunguaane akapa.”

⁵ Me nongina ghe aulia ngakasinala mua va, “Karika poi aue la kupi sso tale uneghi niainoana.”

⁶ Liuna avalua o me ekookoronna va katoa aue la kupi sso tale ia o niainoana atea, me ta lo atoa laghe aulia ngakasinala masi kiukiu etaira, karika laghe kupi ssola poli laghe tam nongonongo usilaa.

⁷ Liuna avalua o me God ghe mene suimatoongaala kateva nau, “ghaine,” nau ghe aulieiniela ta Deivit tale oroieili ninamanama atoa ngila ghe lao sio, nongina ghe auliaala emua arau va, “Ghaine, arova am nongonongo lingi ngalona ateva, am rou mene akorokorongana urunguitanimim.”

⁸ Poli arova Josua ghe tau lao sio niainoana etaira, God karika aue ghe auliaa mene kateva nau.

⁹ Liuna avalua o me niainoana nongina nau manga ateva etoitoi kapuna taumattu ngatoa God.

¹⁰ Poli arova lo ateva ekupi sso tale niainoana

4:4: Aitiutiu 2:2. **4:5:** Sams 95:11. **4:7:** Sams 95:7-8. **4:8:** Diut 31:7; Jos 22:4. **4:10:** Hib 4:4.

kanna God, eaainoana tee tale uunguaane nongina God ghe ainoanala tale uunguaane.

¹¹ Liuna avalua o me ita ghelei isaa akapa ase salana tani kupi sso tale ia o niainoana atea, me karika teva aue eaimuli tee ia o ase nitam nongo usila ngateva.

¹² Poli inangarina ateva God maulue ia, sarasarakana uunguaane me maamatarokeaane elaulau baenata ateva matarroke pai ekapa aluevilau. Erooro tani uvi liuna tani sso nongina nannaa me voto nongina nialousiusi lalo aaitiuua, me aighoughou me llo etokatoka elome tale riu. Eghelei niaisakei tale ninannaa me gheeleiaa urunguitaniita ateva.

¹³ Karika teva llo God ghe gheleila erooro tani aisulia ta matane. Isaa akapaaili voto karika aakou runga, ta matane etaatara akapa me ekilakila voto akapaaili, me ta ngetana aue ita tani auliaa sa ateva ita ghe gheleieia.

Iesu namuu ia ta pristi ekapa atoa

¹⁴ Liuna avalua o me poli pristi eteva namuu ia, elaulau pristi ekapa atoa, ghe saela epona liu tani aimatoongainita, Iesu etana, Natuna ia God, ita poso parasi tale kaluita niaikaaiia ita aulia ngaotu.

¹⁵ Poli karika va kapuita pristi eteva namuu ia etam rooro tani alousiusi tee kaluita saghuighuina, ta ia ghe ghaala nitootoonga tale isaa akapa salana nongina ita, me karika righi kanna ssavoto.

¹⁶ Isaa avalua o me ita rou mene matautu tani lao nongina God etokatoka, ia eaapasunga maamasinaane ta kapuna taumattu ngatoa, me aue ealousiusi teeita, me ita ghaa maamasinaane tani sausita tale nau ita aaloanna niaisausi.

5

¹ Poli ila akapa namuu ta pristi etoa, nau God ange anna tani ghaa kateva elome ta taumattu ngatoa, esuisuitoongainia tani aimatoonga taumattu ngatoa tale niuungu kanna God, tani taula voto ta God me tani ghelei aiaavusuvusuena tani ghaa velu ssavoto.

² Ia karika aue esessai parasia tee lo atoa karika la kilakila amasina kasina tani voto me la tiutiu ppae, poli ie tee nim taumattu ia me saghuighuina ia.

³ Poli ie tee saghuighuina ia, liuna avalua o me etani ghelei sae aiaavusuvusuena tale kanna tani ssavoto me kaluira ssavoto tee taumattu ngatoa.

⁴ Karika teva erooro tani nim ghaa nio-neoneaa tale nim aaloannaane. God etani koloa nongina ghe kolola Eron.

⁵ Karisto tee karika va nim ia ghe asaesaela ararina ateae va namuu ia ta pristi etoa, ta God ghe uela etana va,

“Io natughu io,

ghaine nge tamam ieghila.”

⁶ Me ghe auliaala tale mene kasina inangari nipitipiti manga va,

“Io pristi io nau ekapa atoa

nongina Melkisedek.”

⁷ Tale nauna Iesu me maamauluane tale kosa ateva oia, ghe gheleila nilooloo sae me nikkolomi sae tale nisausi tale ningala anamuu tee rarum mata ta lo ateva ghe roola tani asaangia tale nimate, me God ghe nongoala poli unna nio-neoneaa ta lo ateva namuu ia etana.

⁸ Arongona ta Iesu natuna ia God, ghe ghaaghaa alomasaanga tale uunguaa ninongo usilaa, tale nimmarikana ghe ghaala.

⁹ Me nau God ghe ghelei emasina akapaailiela, ghe liue salanala tale niasaangi eteae tokatoka liu ia ta lo akapa atoa la nongonongo usilainia.

¹⁰ Me God ghe suitoongainiela va enamuu ta pristi etoa, nongina Melkisedek.

Niauliaa kieita tale uunguaa nioghi vulu masi salana

¹¹ Oroieili voto ami anna tani auliaa tale isaa oia voto, me aanasa tani aulia ngamasalika poli karika ailuiluina am tani ghaa alomasaanga.

¹² Ang ghe alusela nau ngam ghe tau ngaiesoaala, me isaa oia nau am ghele tau ngai aapasunga, me karika, ta etani maamasina va teva emene apasunga tau aatu voto eaitiutiu tale uunguaa koronna tale inangarina ateva God tani mene laa tiuaa. Karika am ghe roo tani nama inana korokorongana, ta am nongina aliki etoa la sussu.

¹³ Lo ateva esussu aliki ia, karika ekilakila llo masina me llo sesa.

¹⁴ Me inana korokorongana aneira matuenna atoa taumattu, ngila ghe tukatukaala tani ghelei

masi voto. La roorroo tani tara kila llo masina me llo sesa.

6

¹ Liuna avalua o me ita kasu vuli llo voto ngita ghe kila akasinala ta Karisto, me ita toka tau sae tale voto aue egheleita ita matuenna, me karika ita mene atingina ghaluene suena tale uunguaa ninna ngaioghioghiaa tale voto ekaakatulainita lao tale nimate, me tale niaikaaiaa ta God,

² niloeloe tale niaasuu, me tani saooa nima, me nitotu tale nimate, me niaisakei eteae tokatoka liu ia.

³ Me aue ita ghelei isaa o voto, marova aloaloannaane God.

⁴ Lo atoa ngila ghe kilala aloannaane God, ngila ghe tootoongaala masi voto epona liu, me ila tee laghe aitauaala Spirit Manga ateva,

⁵ me laghe namunamuaala masi inangarina ateva God me sarasarakaniaane tale nau too emaemae,

⁶ marova la katuu vulu, karika mene tikirighi salana tani mene oghi mae tale uunguaa ninna oghioghiaa. Tale isaa o llo la ghelei, la mene aavukala sae Natuna ateva God tale aikotoo, tani mene apalataia ghaluene tale tummatavanga.

⁷ Poli llo kosa vaoo ateva ekaakatuu etana oroi nau, eaapinosa amasina inana umana lo ateva ghe pasala. Ia o ase kosa ateva eghaaghaa niarangise ta God.

⁸ Me llo kosa eapinosa uasa karasa me llo uasa rorroana aue epeisaane, karika masau me aue

---

6:6: Mat 10:22; Hib 10:26-27; 1 Jon 5:16. **6:8:** Aitiutiu 3:17-18; Mat 13:7, 22.

eghaa nikasikiena, me aue airuuruu ia o ase kosa ateva aue eataia.

⁹ Masi kapuimami etoa, arongona ta ami aaip-pooa ngavalua o, ami aaikaaiangaili va masi voto aue elutu etaimim, voto elaolao aitauaa tee nisaanga.

¹⁰ God karika va sesa taumattu ia, karika eroroo tani kkaluaa uunguaaimim me aailousi-aaimim am ghe apasungaala etana, nau am ghe sausila kapuna taumattu ngatoa tale nau too me isaa tee oia.

¹¹ Ami aaloanna va kateva kateva etaimim eapasunga ia o ase niuungu eteva, me karika am mene mangoos vulua lomosi ta airuuruu, me saa voto am toitoi tani ghaa, aue am vira mene ghaa.

¹² Karika ami anna va am mangoona ta am ghelei nongina lo atoa uneira niaikaaiiaa karika ekaakatuu tani toitoi, tani ghaa voto aue ekaluira God ghe auliaala tale inangari nialokoi.

Kinatama inangari nialokoi kanna God

¹³ Nau God ghe gheleila kanna inangari nialokoi ta Abraham, ta poli karika teva mene namuu ia etana tani auliaa inangari koronna, eghe nim auliaala tale ararina atea.

¹⁴ Ghe uela va, “Aghaaulia ngakoronna va aue agharangiseio me atau aatu oroieili tuvum atoa.”

¹⁵ Me nau eteva Abraham ghe tam mangoola tani toitoi, Abraham ghe ghaala voto God ghe auliaala ta ngetana tale inangari nialokoi.

16 Taumattu ngatoa la ghaauliaa inangari niaulia ngakoronna sae* ta lo ateva taumattu ararina atea namuu ia etaira, me isaa o inangari niaulia ngakoronna sae egheelei ekoronna sa ateva la ghaaulieinia, me eruuruu ekapa niaissakeana.

17 God ghe gheleila inangari nialokoi ta Abraham, me ghe aaloanna va lo atoa aue la ghaa isaa o voto la kila amasina va karika aue eaikolikoliaa nannaane, liuna avalua o me ghe auliaala inangari niaulia ngakoronna sae.

18 God ghe gheleila ilalua o voto alua, inangari nialokoi me inangari niaulia ngakoronna sae ta God, me ilalua o voto alua karika lalu aaikolikoliaa, me God karika erooro tani kamekame. Ita lo atoa ita ghe iloula tani laa poso tale nitaatara lao emua, aue ita ghaa namuu niaisausi.

19 Nitaatara lao emua isaa etaita nongina angga ngateva tale maamauluaaita, korokorongana ia me karika aue eaisiisia. Ghe kupi ssola elome tale rum mangaaili etiulu, emuli tale kalio atiulu.

20 Tale ia o voto ateva Iesu ghe muemueinitala tani sso etana, ghe kupi ssola mausiita. Ia kapuita pristi ia namuu ia tokatoka liu ia, nongina Melkisedek.

7

Melkisedek pristi ia

1 Ia oia Melkisedek, kingi ia eSalem me pristi ia ta God iaaili epona, ghe soula Abraham nau ghe

---

* **6:16:** auliaa inangari niaulia ngakoronna sae Taumattu ngatoa la ghaulia ngakoronna sae tale ararina atea God. **6:18:** Nam 23:19. **6:19:** Lev 16:2-3. **7:1:** Aitiutiu 14:17-20.

kiriaala tale niaiuvii eteae nau ghe apalala kingi etoa, me Melkisedek ghe arangiseiela.

² Me Abraham ghe tau lao sio ta Melkisedek aiaasokolo tale isaa akapa voto. Aitiutiu, ararina atea, malloeana va “kingi ia tale nighulughuluena”, me tee, “kingi ia eSalem,” malloeana va “kingi ia tale luei.”

³ Karika righi kiukiuna va ia see ia, karika teva tamane me karika teva kinna, me karika toa tuvuna, me karika righi aitiutiu tale nauna, o airuuruu tale maamauluaane, nongina Natuna ateva God, ia pristi laalaa liu ia.

⁴ Am nim nnaa va ararina atea namuu ia, poli Abraham, tuvuiria ia ajiu etoa, ghe taula aiaasokolo tale voto ghe sarila ta tau ngai ssateena atoa.

⁵ Tale inangari nipaopao, kateva inangari niaulia ngakorokorongana eue va mangalina atoa Livae ila pristi ila la ghaa aiaasokolo ta kapuira atoa aIsraeli ila, arongona ta ila tee kapuira me mangalina ila Abraham.

⁶ Me ia oia taumattu ngateva, arongona ta karika mangalina ta Livae, me ghe nim ghaala aiaasokolo ta Abraham, me ghe arangisela lo ateva ghe ghaala inangari nialokoi.

⁷ Me karika teva erooro tani ue va kamena va, lo ateva taumattu ararina atea epona, eearangise lo ateva taumattu ararina atea eue.

⁸ Ila akapa pristi etoa laghe ghaala aiaasokolo, angila ghe matela, me Melkisedek, ghe ghaala aiaasokolo ta Abraham, Uru ngai Manga ateva karika eue va ghe matela.

⁹ Kateva aue eroo tani ue va Livae, ghe ghaaghaa aiaasokolo, ghe taula aiaasokolo nau Abraham ghe tau lao sio ta Melkisedek,

¹⁰ poli nau Melkisedek ghe soula Abraham, Livae elome ta vilikina Abraham, poli tuvuna ia.

Iesu nongina Melkisedek

¹¹ Arongona ta inangari nipaopao kanna Moses eue va pristi etoa la tani mae tale ararimangalina ateva Livae, uunguaaira pristi etoa karika erooroo tani ghelei eghulughuluena teva. Liuna avalua o me mene kateva pristi etani mae nongina Melkisedek, me karika va nongina Eron.

¹² Poli arova righi niaikolikoliaa ta pristi etoa me uunguaaira, inangari nipaopao tee aue etani aikolikoliaa.

¹³ Ia oia lo ateva eaaulieinia ararimangalina ppae ateva, me karika teva tale ia oia ararimangali eteva ghe uungu tale liu nighelei aiaavusu-vusuena.

¹⁴ Poli masalikeaili va Vauita ateva ghe lutula tale ararimangali eteva ta Jiuda, me tale ia o ararimangali eteva Moses karika ghe auliaala righi voto va pristi ila.

¹⁵ Me sa ateva ami ghe aulieiniela masalikeaili ia va arova mene kateva pristi nongina Melkisedek ekauerekati,

¹⁶ ia lo ateva ghe pristila karika esuisui kkai tale inangari nipaopao nongina tuvuna atoa. Ta esuisui kkai tale sarasarakaniaa lo ateva maulue karika aue ekapa.

¹⁷ Poli laghe aulia ngaotula va,

“Io pristi io nau ekapa atoa
nongina Melkisedek.”

18 Llo voto tani aimuli tee emua arau ang ghe
vullala poli maomaona me sesa

19 (poli inangari nipaopao karika eroroo tani
ghelei eghulughuluena teva voto), me masi voto
ghe kauerekatila, ita taatara lao emua etana,
eaaulia ngaotu isaa o voto egheeleita va ita
rooroo tani lao akalakalaa ta God.

20 Me karika va karika righi inangari niaulia
ngakoronna sae ta God. Katoa laghe pristila
me karika righi inangari niaulia ngakoronna sae
laghe gheleila,

21 me ia ghe pristila tee inangari niaulia ngako-
ronna sae nau eteva God ghe uela etana va,

“Vau ngepona ang ghe aulia ngakoronnala
me karika aue eaikolikoliaa nannaane:
'Io pristi io nau ekapa atoa.' ”

22 Mausi ia o inangari niaulia ngakoronna sae
ta God, me Iesu ghe tau mae sio masina ateva
inangari niaippooa ngaitauaa.

23 Ghe ooroieili pristi etoa, poli karika laghe
rooroo tani ghelei uunguaaira pristi etoa nau
ekapa atoa poli uunguaa nimate ateva.

24 Me poli Iesu etokatoka nau ekapa atoa, ia lo
ateva pristi karika aue eruu.

25 Liuna avalua o me nau ekapa atoa ia eroroo
tani asaangi lo atoa la mae ta God tale ararina
ateae, poli ia etokatoka nau ekapa atoa tani
kolomi niaisausi ta God mausiira.

7:19: Hib 10:22; Jms 4:8.   7:21: Hib 5:6.   7:22: Hib 8:6; 12:24.
7:25: Rom 8:34.

²⁶ Poli emaamasina va aue ita ghaa ia oia ase namu ngateva tani pristi, ta ia etautau roorooaa aloaloannaaita. Ia manga ia, karika la ghaaliu teeia tale righi voto sesa, raarangisana ia, karika etokatoka aitaaua tee ssavoto, me God ghe atokaie saela eponaaili.

²⁷ Karika nongina mene katoa namuu ta pristi etoa, karika erooroo va ghe toka gheelei aiaavusuvusuena nau ekapa atoa, etiuua mua tale kannu ssavoto, vara me tale kaluira ssavoto taumattu ngatoa. Me ia, ghe gheleila aiaavusuvusuena tale kaluira ssavoto taumattu ngatoa katengaata nonga, nau ghe taue lao sio arova voto la gheelei sae aiaavusuvusuena etana.

²⁸ Poli inangari nipaopao esuisuitoongaa namu ngatoa ta pristi etoa nim taumattu ila, arongona ta maomaona ila, me inangari niaulia ngakoronna sae ta God, ghe mae sio emuli tale inangari nipaopao, ghe suitoongaala Natuna ateva, God ghe ghelei eghulughuluena laalaa liuela.

8

Namu ngateva pristi tale ouna inangari niaip-pooa ngaitauaa

¹ Liuena voto ami aauliaa isaa avalua toko, va ia o pristi eteva namuu ia etokatoka, me ghe toka siola tale pai muenna ativilau ta God epona liu.

² Me euungu tale voto ateva manga ia, lo ateva ale kandisi manga ia koronna ia Vau ngepona ghe atinginaie saela, karika va taumattu.

³ Ila akapa namuu tale pristi etoa la suisuit-oongainila tani taula voto ta God me tani ghelei aiaavusuvusuena. Liuna avalua o me ghe masinala va lo ateva tee oia ie tee ghe tau sae teva voto tani tau lao ta God.

⁴ Arova ia tale kosa ateva oia, karika aue ghe pristi, poli taumattu ang ghe tokala laghe tautau sae voto ta God, nongina inangari nipaopao ghe auliaala.

⁵ Laghe uungu tale voto ateva manga ia taataraane me tootoona llo voto epona liu. Liuna avalua o me God ghe auliaala kiena Moses nau ang ghe anna tani ghelei ale manga ateva kandisi ia, ghe uela etana va, “Utani tara amasina va ughelei isaa akapa voto nongina taataraa lo ateva ughe taraiela tale motouru.”

⁶ Ta poli niuungu Iesu ghe ghaala elaulau un-eira pristi etoa, me inangari niaippooa ngaitaua ngateva Iesu ghe gheleiela elaulau pokane ateva, poli etokatoka tale masi inangari nialokoi.

⁷ Poli arova karika righi sesa tale aitiutiu eteva inangari niaippooa ngaitauaa, karika righi uunguaane aiaaghaluene ateva tani koliaa aitiutiu eteva.

⁸ Poli God ghe tarala kaluira sesa voto taumattu ngatoa me ghe uela va,
 “Vau ngepona ghe auliaala va: Nau too emaemae aue aghelei ouna ateva inangari niaippooa ngaitauaa
 tee taumattu nge Israeli etoa me ajiuda ngatoa.

8:5: Kol 2:17; Hib 9:23; Eks 25:40.

8:6: Hib 7:22.

8:8: Jer

31:31-34.

- 9 Karika aue enongina lo ateva inangari niaip-
 pooa ngaitauaa
 aghe gheleiela ta tuvaira atoa
 nau aghe kunela nimaira
 me aghe katulaa vellala tani kasu vuli eIjip,
 poli karika laghe aaimuli emasina tee kalughu
 inangari niaippooa ngaitauaa,
 aghe liula vilighi etaira,
 Vau ngepona ghe aulia ngaotula.
- 10 Vau ngepona ghe mene aulia ngaotula va,
 vara isaa o nau elange, inangari niaippooa
 ngaitaua ngateva aue agheleia ta taumattu
 nge Israeli etoa,
 ia avalua toko va:
 Aue aghatoka kalughu inangari nipaopao tale
 nannaaira
 me aue apitia tale urunguitaniira
 me aghi aue kapuira Goto ieghi,
 me ila aue la kapughu taumattu.
- 11 Karika teva taumattu aue emene apasunga ta
 lo ateva etokatoka akalakalangina teeia
 o ta teva tuena o nengane tani ue va, 'Ukila
 Vau ngepona ateva.'
 Poli ila akapa aue la kilaieghi,
 lo atoa matuutuliena ila me lo atoa karika
 matuutuliena ila.
- 12 Ta aue akkaluaa sesa gheeleiaaira,
 me karika aue atoka nanna kaluira
 ssavoto."
- 13 Nau ghe aauliaa ia oia inangari niaippooa
 ngaitaua ngateva va ouna ia, ghe gheleila aitiutiu
 eteva ghe vullaiela poli ang ghe pokala me aue
 ekapa.

9

Nikkauaa tale ale kandisi eteva

¹ Tale aitiutiu eteva inangari niaippooa ngaitauaa, God ghe alokoila kasina salana tani usilaa tale uunguaa nikkauaa, me tee ale nikkaua ngateva ghe tokatoka tale kosa ateva oia.

² Ale kandisi eteva oia laghe gheleiela, ghaluulu rum elome ta ngetana. Tale aitiutiu etiulu rum, aitiitinginane ateva lam atea tee me tevo ateva aiatoka verete laghe amangala, ia o rum atiulu, la kolokoloa va rum atiulu manga ia. ³ Emuli tale aiaaghalua atiulu kalio, rum atiulu laghe aseasea va rum atiulu mangaaili ia.

⁴ Elome ta ngetana olta ngateva ghelei ia tale gol, me vokisi eteva eaaimatoonga inangari niaippooa ngaitauaa ghelei ia tee tale gol. Elome ta ngetana aikaai mena ngateva ghelei ia tale gol, me aikkatuluna atiulu Eron ghe kuneaala pusi ngai, me tee inangari nipaopao laghe pitila tale atu elua.

⁵ Epona tale vokisi eteva keruvim alua, lalu aaimatoonga va God etokatoka tale ia o voto ateva, kaekaeirarua ghe aakou aikou vokisi eteva, voto ateva God ekakkaluaa ssavoto etana. Me ghaine karika righi nau tani aulia ngamasina akapa isaa oia voto.

⁶ Nau isaa akapaaili voto laghe atoka avaluela o, nau ekapa atoa pristi etoa laghe sosso tale aitiutiu etiulu rum tani ghelei uunguaaira.

⁷ Me namu ngateva ta pristi etoa ia nonga

9:1: Eks 25:23-26:30.   **9:3:** Eks 26:31-33.   **9:4:** Eks 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Nam 17:8-11; Diut 10:3-5.   **9:5:** Eks 25:18-22.

9:6: Nam 18:2-6.   **9:7:** Lev 16:2-34.

ghe sosso tale aiaaghaluene atiulu rum, katen-gaata nonga tale kateae ninamanama, me karika va nim ia, ta ghe sossoaa tee rae, tani ghelei aiaavusuvusuena ta ngetana me tee tale ssavoto kaluira taumattu ngatoa laghe ghelei me karika laghe kilakila va sesa.

⁸ Tale isaa oia voto, Spirit Manga ateva eaapa-sunga va ia o salana atikirighi tani sso tale rum atiulu mangaaili ia, karika ghe otia va taumattu ekupi sso poli aitiutiu etiulu rum, ia etokatoka.

⁹ Isaa akapaaili o voto eaaimatoonga ia oia nau etiulu, me eaaimatoonga va voto ita tautau lao me aiaavusuvusuena ita ghelei sae, karika erooro tani ghelei emasalika nannaaira tau ngai kkaua ngatoa la tautau lao isaa o voto.

¹⁰ Isaa oia voto la nim ghelei tale inana me manu, me asease niuungu tani pora sesa gheleiaaira taumattu ngatoa. Isaa oia voto nim salana ila tani ghelei eleka tale vilikiira, aue la toka lomosina ta nau eteva God aue eatoka ouna voto tani usilaa.

Raena ateva Karisto

¹¹ Nau Karisto ghe mae sio nongina teva namuu ta pristi etoa, tale masi voto ang ghe atoka akasinala oia* tale ouna ateva inangari niaip-pooa ngaitauaa, eghe lao sio tale masinaaili me koronna ateva ale kandisi, karika va taumattu ngatoa laghe gheleuela, me ita roo tani ue va, karika va laghe gheleuela tale kosa ateva.

9:9: Hib 10:1-2. * **9:11:** masi voto ang ghe atoka akasinala oia Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, masi voto aue emae.

¹² Karika ghe kupi ssola tale manganaili etiuulu rum tee rae meemee me natu vulumakao, ta ghe kupi ssola katengaata mausiita akapaaili tale raena ateva, tani ghaa niasaangi eteva tokatoka liu ia.

¹³ Inangari nipaopao ghe uela va la kaokao sae rae meemee me vulumakao me aunna aliki vause ateva vulumakao laghe tungitungia ta lo atoa karika raarangisana ila tani ghelei eraarangisanaila me tani amangaila, arongona ta laghe ghelei eraarangisana nonga vilikiira.

¹⁴ Arova ia avalua o, raena ateva Karisto kororonganaaili ia tani ghelei eraarangisanaita. Tale sarasarakaniaane Spiriti eteva tokatoka liu ia, Karisto ghe taue mae sio nongina lo ateva aiaavusuvusuenta sae ta God karika righi voto sesa etana. Ghe ghelei eraarangisanala nan-naaita tale ase niuungu elaolaoainita tale nimate, me tani uungu ta God ateva tokatoka liu ia.

¹⁵ Liuna avalua o me Karisto ghe alokoila lo ateva o ouna inangari niaippooa ngaitauaa. Ghe ghelei evaluela o poli ghe aaloanna va lo atoa ghe suitoongainilala la rooroo tani ghaa masi voto ghe aulia ngalokoila tale inangari nialokoi eteva tokatoka liu ia — ia ghe matela tani poli aoghi me tani gheleila me la saanga tale ssavoto laghe gheleila tale pokane ateva inangari niaippooa ngaitauaa.

¹⁶ Nim nongina tale inangari niaippooa ngaitaua ngateva, kateva etani mate.

¹⁷ Poli ia o inangari niaippooa ngaitaua ngateva

esarasarakana nau lo ateva ghe aulia ngalokoie la ange matela. Karika righi sarasarakaniaane inangarina nau taumattu ngateva ma ulue ia.

¹⁸ Liuna avalua o me aitiutiu eteva inangari niaippooa ngaitauaa laghe gheelei tee rae.

¹⁹ Nau Moses ghe aulia ngaotula isaa akapaaili inangari nipaopao ta ila akapa taumattu ngatoa, ghe ghaala raeira natu vulumakao atoa me meeme atoa, me tee manu, me uu sipsipi raeraeanaaili me laangi isopi me ghe aakaokao sae tale vuku eteva me ila akapa taumattu ngatoa,

²⁰ me ghe ue va, “Ia oia raena ateva inangari niaippooa ngaitaua ngateva, ia God ghe tani aulieiniela va am aitarainia.”

²¹ Tale ia nonga o salana atikirighi ghe aakaokao sae rae tale ale kandisi eteva me tale isaa akapaaili voto laghe uunguaa tale asease uunguaa nikkaua.

²² Koronnaaili, tale inangari nipaopao gharighi tau isaa akapaaili voto laghe ue va la ghelei eraarangisana tale rae ateva, me marova karika rae ghe akaakala, karika righi nikkaluaa.

²³ Isaa oia voto nim tootoo tale voto koronna epona liu, emaamasina va isaa akapaaili o voto tale kosa ateva la tani ghelei eraarangisana tale aiaavusuvusuena, me voto ngepona liu, ghe ghelei eraarangisanala tale masi aiaavusuvusuena elaulau voto tale kosa ateva.

²⁴ Poli Karisto karika ghe kupi ssola tale lo ateva o ale nikkaua taumattu ngatoa laghe gheleie la, nim tootoona ia lo ateva koronna ia; eghe kupi

ssola epona liu, tani tingina emua ta matane God mausiita.

²⁵ Karika ghe kupi ssola epona liu tani mene taue mae ta ngetaita oroiaata, nongina salana atikirighi namuu ta pristi etoa ghe kupikupi sso tale rum atiulu mangaaili ia tale isaa akapaaili ninamanama tee rae, karika va raena.

²⁶ Arova isaa avalua o, ghe tiuaala tale aitiutiu tale kosa ateva, aue oroiaata Karisto aue ghele nim toka matemate. Me isaa oia ghe mae sio katengaata nonga mausiita tale airuuruu tale nau, tani ghaa velu ssavoto nau ia ghe gheleila niaaavusuvusuena tale vilikina.

²⁷ Nim nongina taumattu ngatoa aue la mate katengaata, me emulina aue la tingina tale niaisakei,

²⁸ Karisto ghe gheleila aiaavusuvusuena ta ngetaita katengaata, tani ghaa velu kaluita ssavoto; me ia aue emae aghaluene, karika va tani mene ghaa velu kaluita ssavoto, ta emae tani tau mae niasaanga ta lo atoa la toitoia.

10

Karisto ghe aiaavusuvusunala katengaata ta ngetaita akapa

¹ Inangari nipaopao nim tootoo tale voto masina aue emae, karika va tani koronna isaa o voto. Liuna avalua o, me aiaavusuvusuena la nim toka ghelei tale ninamanama atoa, karika erooroo tani ghelei eghulughuluena lo atoa la laolao akalakalaa tani kkauaa.

² Aiaavusuvusuena karika erooroo tani ghelei eraarangisanaila, liuna avalua o me karika laghe ruuruu tani toka ghelei sae aiaavusuvusuena. Arova tau ngai kkaua ngatoa laghe raarangisanala, karika aue la ghe ateatetaa maamatana tale kaluira ssavoto.

³ Me isaa o aiaavusuvusuena la ghelei katen-gaata tale kateae ninamanama emene gheeleita ita mene nannaa kaluira ssavoto.

⁴ Poli raeira vulumakao atoa me meemee atoa karika erooroo tani ghaa velu ssavoto.

⁵ Liuna avalua o me nau Karisto ghe sio mae tale kosa ateva, ghe uela va,

“Aiaavusuvusuena me opring karika ughe aanna, ta viliki eteva ughe aimonomonosieiniela etaghi.

⁶ Tee, aiaavusuvusuena eataata akapa me aiaavusuvusuena tale ssavoto karika ughe masimasiaala.

⁷ Vara me aghe uela va, ‘Aghi toko — laghe pitila me laghe aulieinaghila tale Uru ngai Manga ateva — aghe sio mae tani ghelei aloaloannaam, God.’ ”

⁸ Aitiutiu ghe uela va, “Aiaavusuvusuena me opring, me aiaavusuvusuena eataata akapa me aiaavusuvusuena tale ssavoto, karika ughe aloan-nala, me karika ughe masimasiaala” (arongona ta inangari nipaopao eue va la ghelei).

⁹ Vara me ghe uela va, “Aghi toko, aghe sio mae tani ghelei aloaloannaam.” Ghe ghaa vella aitiutiu eteva tani atoka aiaaghaluene ateva.

¹⁰ Me tale ia o aloaloannaane ateva, ang ghe ghelei emangaitala tale aiaavusuvusuena tale vilikina Iesu Karisto katengaata ta ngetaita akapa.

¹¹ Nau ekapa atoa pristi etoa la tiitingina tani ghelei uunguaaira tale ale nikkaua ngateva; nim isaa aitauaa nonga aiaavusuvusuena atoa la nim toka gheeleia, karika eroroo tani ghaa velu ssavoto.

¹² Me nau eteva Karisto ghe gheleila ia o aiaavusuvusuena ateva mausi ssavoto ateva, katengaata nonga, ghe toka siola tale pai muenna ativilau ta God.

¹³ Tale isaa o nau etoitoi tau ngai ssateena atoa va God eatokaila sio euu me eatingina sae kkena etaira.

¹⁴ Poli tale kateva nonga aiaavusuvusuena me Karisto ghe ghelei eghulughuluena lo atoa God eaamangaila.

¹⁵ Spirit Manga ateva tee ghe asokoila etaita isaa oia voto. Aitiutiu ghe uela va,

¹⁶ “Inangari niaippooa ngaitaua ngateva aue agheleia ta ngetaira, va vara isaa o nau elange,

Vau ngepona ghe aulia ngaotula va aue ia avalua toko.

Aue aghatoka kalughu inangarighi nipaopao tale urunguitaniira,

me aue apitia tale nannaaira.”

¹⁷ Vara me ghe mene uela va,

“Kaluirea ssavoto me gheeleiaaira karika elaolao aitauaa tee inangari nipaopao,

---

10:10: Hib 9:12.   **10:11:** Eks 29:38.   **10:13:** Sams 110:1.

10:16: Jer 31:33; Hib 8:10.   **10:17:** Jer 31:34.

karika poi va aue amene annaa.”

¹⁸ Me nau isaa oia voto ang ghe kkaluaala, karika mene righi uunguaa nighelei sae aiaavusu-vusuena.

Nikolokolo atea tani tingina asarasarakana

¹⁹ Liuna avalua o, kapughu etoa, karika ita roo tani mene matautu tani kupi sso tale rum atiulu mangaaile ia mausi raena ateva Iesu.

²⁰ Ghe otila ouna atikirighi salana etautau mae maulue ateva, tani kupi sso tale kalio atiulu, ia o vilikina ia.

²¹ Me poli ia kapuita pristi eteva iaaili epona tale alena ateva God,

²² ita lao akalakalaa ta God tee koronna urunguita pasu tale niaikaiaa. Poli tale raena ateva Iesu ghe pora araarangisanaitala tale sesa ninannaa, me ghe porala vilikiita tale manu raarangisanaaili.

²³ Ita poso parasi tale nitaatara lao emua ita ghe aulia ngaotula me ita rau mene amaramara, ta lo ateva ghe auliaala isaa o voto, aue eghelei eroorooaa.

²⁴ Me ita tee, ita mene annaa righi ase salana vaalua tani aisausiaa mene katoa tale niaielousi me tale masi niuungu.

²⁵ Karika ita mene mangoos tani mae kkaua ngaitauaa, nongina katoa la gheelei. Me nau ekapa atoa am asarasarakana mene kateva kateva, poli am taatara va nauna ateva Karisto tani sio ange aakalakalaa.

²⁶ Marova ita nim toka gheelei ssavoto, me arongona ta ngita ghe ghaala alomasaanga tale voto koronna, karika mene teva aiaavususuena tani mene kkaluaa kaluita ssavoto.

²⁷ Me karika, aue ita matautu nau ita toitoi nau niaisakei kanna God, me kura ateaee ataataaili ia aue emae tani ata tau ngai ssateena atoa God.

²⁸ See ghe ratila inangari nipaopao kanna Moses, me marova ghalua o kotolu taumattu laghe aasokoi voto sesa ghe gheelei, karika righi nialousiusi etana, laghe tani uviuvi ematea.

²⁹ Me vaalua ta lo ateva taumattu easaasa tau sio Natuna ateva God? Egheelei raena ateva Natuna ateva God ghe amangaiela va karika manga ia, me tee eaauliaa saasakiaa ta Spirit eteva eaapasunga maamasinaane God.

³⁰ Poli ita kilakila lo ateva ghe uela va, “Aghi aue aliu me aghelei saasakieinila.” Me ghe uela tee va, “Vau ngepona ateva aue eghelei niaisakei tale kapuna taumattu ngatoa.”

³¹ Matautunaaili tani lau tale nimana God ateva tokatoka liu ia.

³² Am nnaa isaa too nau ang ghe lao sio, nau eteva am ghe ghaala mallanga ateva, am ghe ghaala oroieili voto sesa, me isaa o voto karika ghe gheleiemla va am ghe katuula.

³³ Kasina nau laghe aauliaa saasakiaa teeiem me laghe gheelei voto etaimim karika poi masina ta mata ngoroi etoa, me kasina nau am ghe aaimonomosiaa tani lao aitaaua tee tau ngaiesoa ngatoa laghe gheelei saasakieinila.

10:26: Hib 6:4-8.   **10:27:** Ais 26:11.   **10:28:** Diut 17:6; 19:15.
10:29: Eks 24:8; 1 Ko 11:27-29; Mat 12:30-32.   **10:30:** Diut 32:35-36; Sams 135:14.

³⁴ Am ghe aalousiusi tee tau karavusu etoa me am ghe saausila, me nau peimim laghe sarasarakana tani nim ghaa tale aloannaaira, karika am ghe aalousiusi tee peimim, ta am ghe masimasi, poli am ghe kilakila va voto masinaaili etokatoka, me aue etoka nau etoa, isaa epona liu.

³⁵ Liuna avalua o me am rou mene velu kaluimim nimatuutuliena ta God, poli aue am ghaa aipolipoli eteva namungaili ia.

³⁶ Am tani tingina akoronna tani ghelei aloalonnaane God, me aue am ghaa saa llo ghe auliaala tale inangari nialokoi.

³⁷ Poli,
 “Karika masauna arighi
 me lo ateva taumattu ange maemae aue emae me karika aue aippetana,
³⁸ me tale niaikaaiia kapughu tau ghulughuluena ateva aue etoka maamaulue me arova eoghi vulu isaa o voto, karika aue amasimasieinia.”

³⁹ Poli ita karika nongina lo atoa la oghioghi me nitturuu eghaaghaaila, ta nongina lo atoa la ghaiesoaa me la saasaanga.

11

Tale niaikaaiia

¹ Niaikaaiia ngateva ia avalua toko va ita aiesoaa va aue ita ghaa llo emua etaita, me eaapasunga va ita rooroo tani kila va aue ita ghaa voto ita tam taatara.

² Tale isaa o ase voto, me lo atoa emua arau laghe ghaala niaruaa ta God.

³ Tale niaikaaiaa ita kilakila va tale niaulia ngasarasarakana tale inangarina God, me kosa ateva ghe lutula. Liuna avalua o me voto ita taatara ghaine, karika God ghe gheleilala tale voto ita rooroo tani tara.

⁴ Tale niaikaaiaa, Eibol ghe ghelei saela lo ateva aiaavusuvusuena masina ia ta God me ta lo ateva Kein ghe gheleiela, me tale unna niaikaaiaa, God ghe arueiniela va ghulughuluena ia nau ghe ppooaala masimasiaane tale unna aiaavusuvusuena. Arongona ta ghe matela, esamasama ta ngetaita tale unna niaikaaiaa.

⁵ Tale niaikaaiaa me God ghe ghaa saela Inok epona liu me karika ghe ateateaala nimate. Karika laghe roola tani mene taraia, poli God ghe ghaaiela. Auena God ghe ghaaia, laghe aaulieinia va God ghe masimasiaeinia.

⁶ Me karika ita rooroo tani amasimasi God arova karika righi niaikaaiaa. Poli lo ateva elao etana etani aiesoaa va God etokatoka, me etautaula aipolipoli ta lo atoa la tani paepaea.

⁷ Tale unna niaikaaiaa Noa, nau God ghe auliaa kiena tale llo karika ghe tara, tale nio-neoneaa tale inangarina God ghe atulula aka ateva tani asaangi vausenna ateva me natuna atoa. Tale niaikaaiaa ghe aulia ngaotula ta taumattu ngatoa tale kosa ateva oia va sesa ila me ghe ghaala nighulughuluena tale uunguaa niaikaaiaa.

⁸ Tale niaikaaiaa, Abraham ghe nongo usilaala nau God ghe koloala tani lao tale voto ateva

---

11:3: Aitiutiu 1:1; Sams 33:6; Jon 1:3.   **11:4:** Aitiutiu 4:3-10.

11:5: Aitiutiu 5:21-24.   **11:7:** Aitiutiu 6:13-7:1.   **11:8:** Aitiutiu 12:1-5.

auena aue ghe ghaaia va ghe kannia ia, arongona ta ghe tam kilakila va eaa ghe laolao.

⁹ Tale niaikaaiaa, ghe tanganuenala tale masaliki eteae God ghe aulia ngalokoiela, nongina ativuu eteva tale anua karika anuena. Ghe tokatoka tale ale kandisi, nongina Aisiki me Jekop ila tee elome tale ia o inangari nialokoi eteva.

¹⁰ Poli ghe taatara lao emua tale lo atea masaliki taatara tokatoka liu ia, me lo ateva ie nonga ghe nnainiela me ghe atuluela, God ta ngetana.

¹¹ Tale niaikaaiaa, arongona ta Abraham ang ghe taita namuula, me Sera kina ngere ia, karika ghe roola tani alakuti aliki, me ghe tamaneuela aliki eteva ghe lutula. Poli ghe tarala va lo ateva ghe auliaala inangari nialokoi, aue eghelei llo ghe auliaala.

¹² Liuna avalua o me ta kateva nonga ia taita, nongina va matena ia, ghe alutula kolenganina atoa, ooroiaaira nongina katto atoa elomarase me rira atoa elosamarra, karika ita rooro tani ira.

¹³ Ila akapa o taumattu ngatoa laghe tokatoka tale niaikaaiaa nau laghe matela. Karika laghe ghaala voto God ghe auliaala tale inangari nialokoi. Laghe tara amasau lao sio, me laghe masimasila, me laghe aulia ngaotula va ila ativuu ila me karika tanganueira tale ia oia kosa ateva.

¹⁴ Lo atoa taumattu la ghaauliaa isaa o ase voto la ghaapasunga va la paepae masaliki aue tanganueira.

11:9: Aitiutiu 35:12.   **11:11:** Aitiutiu 18:11-14; 21:2; Rom 4:19.
11:12: Aitiutiu 15:5; 22:17.   **11:13:** Aitiutiu 23:4; 1 Kro 29:15; Sams 39:12; 1 Pita 2:11.

15 Arova laghe aannaa masaliki laghe kasu vulila, aue laghe nnaa righi salana tani kiriaa lao.

16 Me karika ta laghe nannangaili masina atea masaliki pei ngepona liu ia. Liuna avalua o me God karika epaapalata nau la kolokoloa va kapuira Goto ia, poli ia ang ghe aimonomosiaala masaliki taatara atea va masalikiira ia.

17 Tale niaikaaiaa Abraham, nau God ghe tootoongainiela, ghe gheleila aiaavusuvusuena ta Aisiki. Lo ateva ghe ghaala inangari nialokoi ghe ainasiaala tani ghelei aiaavusuvusuena ta kateva nonga ia natuna taita ateva,

18 arongona ta God ghe uela etana va, “Ta Aisiki tuvum atoa aue la lutu.”

19 Abraham ghe nnaala va God erooroo tani totu matena atoa, me ita rooroo tani ue va nonginaaili va ghe ghaa oghila Aisiki tale nimate.

20 Tale niaikaaiaa, Aisiki ghe arangisela Jekop me Iso tale voto auena ghe lutu tale maamaulu-airarua.

21 Tale niaikaaiaa, Jekop ghe arangisela natuna alua Josep, nau ghe saoiniela epona tale unna aikkatulu etiulu me ghe kakkauaa God emulina ghe matela.

22 Tale niaikaaiaa Josep, nau eteva ang ghe aainasiaa tani mate, ghe auliaala nau aIsraeli etoa aue la kasu vuli eIjip, me ghe aulia ngalokoila inangari tani usilaa va sa ateva aue la gheleia tale riuna.

11:17: Aitiutiu 21:12; 22:1-14.   **11:19:** Rom 4:17.   **11:20:** Aitiutiu 27:27-29, 39-40.   **11:21:** Aitiutiu 47:31-48:20.   **11:22:** Aitiutiu 50:24-25; Eks 13:19.

²³ Tale niaikaaiaa tamane me kinna Moses lalu ghe aisulieiniela kotolu ulana nau eteva ghe lutula. Poli lalu ghe tarala va aliki eteva oia masinaaili taataraane, karika lalu ghe matautula tani tam nongo usilaa inangarina kingi eteva.

²⁴ Tale niaikaaiaa Moses, nau eteva ghe namuula, ghe ratila va la koloa va natuna ia natuna vause ateva Peroo.

²⁵ Ghe aloannala tani ghaa nimmarikana tee kapuna taumattu ngatoa God, me ghe rau mene amasimasia tani ghelei ssavoto tale nau karika aluse.

²⁶ Eghe nnaala va marova eghaa nimmarikana, me etam ghaa nioneoneaa, tale ararina atea Karisto, aue elau ekapa asease ghinna atoa eIjip, poli ghe aatoka matane tale aipolipoli eteva auena.

²⁷ Tale niaikaaiaa Moses ghe kasu vulila eIjip, poli karika ghe matautaala sessaiaane kingi eteva, nongina va arova ghe tarala lo ateva karika ita rooroo tani taraia, me ghe ratila tani mene oghiaa lao.

²⁸ Tale niaikaaiaa ghe gheleila uunguaa Pasova ngateva, me ghe auliaala laghe atoka saela rae tapaa ngatamaniira, me ensolo tale nimate ateva ghe tam uvi ematela natuira mua atoa taita aIsraeli etoa.

²⁹ Tale niaikaaiaa aIsraeli etoa laghe kasu longotila paa manu eteva la ghaseasea va eRet Sii etana, nongina va elae. Nau aljipi etoa vara laghe toonga tani kasu tee, manu eteva ghe arropilala.

³⁰ Tale niaikaaiaa aivativati etoa eJeriko laghe

katuula nau aIsraeli etoa laghe kasu taliaala erooroo ghaitu nau.

³¹ Tale niaikaaiaa Reiab aipae taita ia karika ghe matela tee lo atoa laghe tam nongonongo usilaa God, poli ghe aitaraala kapuira tau lloso atoa aIsraeli etoa.

³² Vaalua, sa ateva amene aulieinia? Karika oroi naughu tani mene auliaa Gidion, Barak, Samson, Jepta, Deivit, Samuel me propete atoa.

³³ Tale niaikaaiaa laghe uviuvi patunganue namu ngatoa me laghe ghaaghaaila, laghe gheeleei niaisakei tale uunguaa nighulughuluena, me laghe ghaaghaa saa voto God ghe auliaa ta ngetaira tale inangari nialokoi. Laghe gheeleei runga paaira laeoni etoa,

³⁴ laghe aapala kura atoa ataataailiila, laghe saasaanga tale baenata. Arongona ta saghuighuina ila, me laghe mene sarasarakana, me laghe tiitingina asarasarakana tale niaiuvii, me laghe uviuvi tau ngai ssateeira atoa ativuu ila.

³⁵ Tale niaikaaiaa, vause atoa kapuira atoa matena ila laghe mene totu saela tale nimate. Katoa laghe tam aaloanna va la nim karavusu, laghe matemate tale nimate mmarikanaaili, poli laghe aloannaaili va la mene totu tale lo ateva nitotu masinaaili ia.

³⁶ Mene katoa laghe auliaa teeila asease inangari etoa me laghe uuetaila. Katoa laghe aatoka

---

11:31: Jos 2:1-21; 6:21-25; Jms 2:25.   **11:32:** Aitoi 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7.   **11:33:** Den 6:1-2.   **11:34:** Den 3:23-27.   **11:35:** 1 Ki 17:17-24; 2 Ki 4:25-37.   **11:36:** 1 Ki 22:26-27; Jer 20:2; 37:15; 38:6.

sene ta ngetaira me laghe laolaoainila tale ale mata voovoo.

³⁷ Laghe osaosa amatela tale atu, laghe soosoo eghaluevilauila, laghe uviuvi ematela tale baenata. Laghe kasukasu see, laghe aasae viliki sipsipi me meemee, karika righi peiira, taumattu ngatoa karika laghe gheeleei righi masi voto ta ngetaira, laghe gheeleei saasakieinila.

³⁸ Kosa ateva karika ghe maamasina ta ngetaira. Laghe aso kasukasu see nongina va lo atoa karika va righi liuira, laghe tokatoka tale voto karika righi taumattu ta ngetana me tale motouru etoa, me tale lienga atoa me liu etoa tale kosa.

³⁹ Ila oia lo atoa laghe ghaala niaruaa ta God poli tale uneira niaikaaiaa, arongona ta karika teva ta ngetaira ghe ghaala voto laghe aulia ngamuemue alokoila tale inangari nialokoi.

⁴⁰ God ang ghe loela kasina voto masinaaili ta ngetaita, me karika va lo atoa akasina nonga, ta ita akapa aitauaa aue ita ghaa.

12

Iesu, aitiutiu ia me aighelei eghulughuluena niaikaaiaa ia

¹ Ita taatara oroieili taumattu ngatoa maa-mauluaaira eaapasunga vaalua malloeana niaikaaiaa. Liuna avalua o ita ilou tale ia o niaikarati eteae emua ta ngetaita me ita rau mene mangoovulua. Ita ghaa velu righi asease voto maamatana, me ssavoto tee erau kavili rungainita.

² Nau etoa ita tani taatara lao ta Iesu, poli ia aitiutiu ia me aighelei eghulughuluena niaika-iaa ia. Karika ghe nnaala nipalata tale ia o ase nimate ateva tale aikotoo, ta ghe nnaala nimasiasi eteva aue eghaaia me etoka etana nau ekapa atoa. Me ghaine etokatoka tale pai muenna ativilau tale aitokatokane ateva God.

God eparuparu natuna atoa

³ Am nim nnaa voto sesaaili tau ssavoto atoa laghe gheleila etana, me ghe tingina akorokoron-ganala etana. Karika laghe maamasieinia me laghe gheeleia va eghaa voto maate. Liuna avalua o me am rau mene mangoo me am sio asoasooa.

⁴ Tale uneimim niaissarakaa tee ssavoto ateva, karika toa laghe uvi emateam.

⁵ Me koti ngam ghe kkaluaala isaa o inangari niaisausiaa eaauliaa etaimim va am natuna am. “Natughu, urau mene nnaa va niparuparu eteae kanna ia Vau ngepona peisaane ia, me urau mene sio asoasooa nau eloeloeo.

⁶ Poli Vau ngepona ateva eparuparu lo atoa eaaielousiangailiila me eattara matane lo ateva taumattu eghaaghaaia nongina va natuna ia.”

⁷ Liuna avalua o me am tingina asarasarakana tale niparuparu aanasa, poli God egheeleiem nongina va natuna am. Poli sa ateva aliki tamane etam paruparua?

⁸ God eparuparu ekapa natuna atoa. Arova etam parula, karika va tani natuna ila, ta nim aliki tale kosa ateva oia.

⁹ Nim nongina tamaita tuunga atoa la paruparuta, me ita oneoneainila. Vaalua me karika ita roo tani tau velu Tamaira ateva kapuita spiriti etoa eparuta me etau mae maulue ateva me aue ita toka?

¹⁰ Tamaita atoa tale kosa ateva oia la paruparuta tale nau karika aluse, tale aaloannaaira; me God eparuparuta tani sausita tale masi nitoka nau etoa egheeleita va ita manga nongina ia manga ia.

¹¹ Karika ita masimasi nau la tautau mae niparuparu mmarikanaaili tani ghaa oghita tale sesa salana. Me marova ita kila tani nongo usilaa nau la paruparuta, aue ita ghelei voto ghulughuluena me aue ita toka tale luei.

¹² Poli ngam ghe maomaonala tale niaikarati eteae, liuna avalua o me am gheleiem me am mene sarasarakana.

¹³ Am toka tale ghulughuluena atikirighi salana me aue am roo tani saanga, me voto atoa la ghelei emaomaonaiem, karika la rooro tani gheleiem va erauem.

¹⁴ Am tootoonga tani toka tee taumattu ngakapa atoa tale luei, me am toka tale maulue manga. Arova teva maamaulueaane karika manga, karika aue etara Vau ngepona ateva.

¹⁵ Am aipanipaniaa nonga ta am rau katuu vulu nonga maamasinaane ateva God. Karika teva etaimim emene nongina natu ngai erighi kaaleaili ia epiipinosa sae me eghelei oroieili voto sesa, me oroi taumattu la tam raarangisana ta matane God.

¹⁶ Karika teva taumattu emene aimuli tee uunguaa niailai salosalooa me karika eoneoneaa voto atoa manga ila, nongina Iso, ghe nim aikolikoliaa saa voto ia ghe rooro tani ghaa poli ia mue ia, tale nim tuku nginana arighi.

¹⁷ Am nim nnaa va nau Iso ang ghe gheleila isaa o voto, me emulina ang ghe mene aaloanna niarangise me God ghe ratila. Iso karika ghe roola tani aikolikoliaa isaa o voto poli karika ghe nna ngaioghioghia ngakoronnala arongona ta ghe ngangala poi.

Ita ghe mae sio ta Jerusalem ngepona liu eteva

¹⁸ Karika am ghe mae tale motouru eteva eSaenae ita rooro tani posoa, karika teae kura eramerame, o righi saurrom me urukookoo, o teva ttasi vaoo,

¹⁹ o lingi taue ateva me lingi ngalo ateva esamasama, me lo atoa laghe nongoola, laghe tam aloannala tani mene nongo righi inangari.

²⁰ Poli karika angila ghe rooro tani nongo me tingina akorokorongana tale saa llo God ghe auliaala va, tee marova teva ghaata kkena enim tuli motouru eteva, la tani uvi ematea.

²¹ Saa voto laghe tarala ghe ghelei ematautulala me Moses ghe uela va, “Ngaghi reterete tee nimatautu.”

²² Me, ngam ghe mae sio tale motouru eteva la aseasea va Saeon, ia o masaliki taatara ateaee masalikina ia God ateva tokatoka liu ia, ia o

---

12:16: Aitiutiu 25:29-34.   **12:17:** Aitiutiu 27:30-40.   **12:18:** Eks 19:16-20; Diut 4:11-12.   **12:19:** Eks 20:18-21; Diut 5:22-27.   **12:20:** Eks 19:12-13.   **12:21:** Diut 9:19.

Jerusalem ngepona liu eteva, me ta kapuna en-solo atoa oroianaaaili ila laghe mae sio tani masimasi eitaaua.

²³ Ngam ghe mae sio tale kinatama nivelu eitaua ngateae ta lo atoa nongina va natuna mata ngemue ila God, me ila la masimasiaili poli ila arariira isaa epona liu, me ngam ghe mae sio ta God, ia tau ngai ghelei niaisakei ia ta ila akapaaili taumattu ngatoa, me ta ghulughuluena tee atoa laghe matela me God ghe amangailala.

²⁴ Me Iesu etiitingina elome etaita me God tale ouna ateva inangari niaippooa ngaitaua, poli raena ateva elaulau raena ateva Eibol me eaulia ngaotu oroieili masi voto.

²⁵ Am nna ngamasina, me am rau mene rati tani nongo usilaa God nau eaaippooaa. Katoa laghe nongo vuluela nau ghe aauliaa voto etaira tale kosa ateva oia, me karika laghe rooroo tani ilou eisulia. Liuna avalua o me karika poi aue ita rooroo tani ilou eisulia marova ita tam nongo usilaa inangarina God epona liu.

²⁶ Lingi ngalona ateva God ghe gheleila kosa ateva ghe rukeiela, me tale isaa oia nau ang ghe aulia ngalokoila tale inangari nialokoi va, “Aue amene ruke kosa ateva ghaluene me epona liu tee.”

²⁷ Isaa o mata nginangari va “ghaluene” eaulia ngamasalikangaili va aue eghaa velu voto erooroo tani ruke, malloeana va llo voto ghe gheleila, poli ghe aloannala va llo voto karika la rooroo tani ruke, isaa nonga o voto aue etoka.

12:24: Hib 8:6; Aitiutiu 4:10.

12:25: Hib 2:1-3; 10:26-29.

12:26: Ag 2:6.

²⁸ Liuna avalua o me ita kaili emasina ta God, poli ita ghaaghaa ararimangali eteva karika erooroo tani rukeia, aue ita kkauaa God tale ase salana erooroo tani apasunga nioneoneaa me nimatautu ta God.

²⁹ Poli kapuita God ateva koronnaaili va ia nongina “kura atea etuuturungi ekapaaili voto atoa.”

13

Niuungu tani amasimasi God

¹ Am rau mene ruu tani aielousi nongina va tue me nenga am.

² Am rau mene kkaluaa tani aikoloa ativuu etoa, poli katoa laghe gheelei evalua o me karika laghe kilakila va laghe aikoloaala ensolo atoa.

³ Am nnaa lo atoa tale ale mata voovoo, arova nongina va am tee am tokatoka tale ale mata voovoo teeila, me tee lo atoa karika la gheelei masina etaira, nongina va am tee am ghaaghaa nimmarikana.

⁴ Am akapaaili am oneoneaa nilai etea, me lailai elua komo tellaai ekomoirarua nonga ia. Ta poli God aue eghelei niaisakei ta lo ateva taumattu lailai ia me emene laa ghaailai see, me lo atoa la lailai sari maneira atoa mene katoa.

⁵ Am alekalekaiem tale uunguaa niaielousiaa viliki veu, me am masimasiaa saa voto ngam ghe ghaala isaa etaimim. Poli God ghe uela va,
“Karika aue akasu vulio;
me karika aue akkaluaa poio.”

⁶ Mausina avalua o me ita atoka tuutuliita ta God me ita ue ta taumattu ngatoa va,

“Vau ngepona ateva tau ngai sausighi ia,

karika aue amatauta

saa righi voto teva taumattu eanna tani ghelei etaghi.”

⁷ Am rau mene kkaluaa lo atoa laghe mue-mueinam, ila laghe aaulia ngaotu inangarina ateva God etaimim. Am nnaa tee vaalua toka-tokaaira me matemateaaira, me am tootoonga tani ghaa ia o ase niaikaia ngateva nongina ila.

⁸ Iesu Karisto karika ghe aikolikoliaa poi nau too ang ghe lao sio, nau ghaine, me nau too emaemae.

⁹ Am rau mene tau velu asease niapasunga ngatoa kamena ila va la katulaa veluem tale masi salana atikirighi. Emaamasina tale urunguita ateva tani ghaa sarasarakana tale maamasinaane God, me karika va tani usilaa inangari tale uunguaa inana la ghelei aiaavusuvusuena etana, ta poli lo atoa la usilaa isaa o inangari karika esaasausila.

¹⁰ Ouna ase liu nighelei aiaavusuvusuena etokatoka etaita, me pristi etoa la uungu tale ale kandisi eteva manga ia karika la rooroo tani ghaa inana tale ia o voto ateva.

¹¹ Nau namu ngateva ta pristi etoa eghaaghaa raeira ghaata kkena atoa me esossoa elome tale rum atiulu mangaaaili ia tani ghelei aiaavusuvusuena tani ghaa velu kaluira ssavoto taumattu ngatoa, me ghaata kkena akapa ateva laghe ghooainia eleka, me laghe ghooa tungitungia.

¹² Mausina avalua o me Iesu tee ghe matela eleka tale masaliki taatara atea, tani ghelei er-aarangisana kaluira ssavoto taumattu ngatoa tale raena ateva.

¹³ Liuna avalua o me ita tee ita ghoa tee Iesu eleka me ita ghaa nipalata nongina laghe ghelei teejela.

¹⁴ Poli tale kosa ateva oia karika teae masaliki taatara erooroo tani toka nau ekapa atoa, ita toitoi ia o ouna atea masaliki taatara va emae.

¹⁵ Liuna avalua o tale uunguaane Iesu ita toka kaakaueinia nau ekapa atoa tani ghelei arova uneita aiaavusuvusuena nitau sae ta God. Me nilooloo sae me nitau sae ita auliaa ta paaita nongina va kaluita aiaavusuvusuena ta God nau ita auliaa ararina atea.

¹⁶ Am rau mene kkaluaa tani ghelei masi voto me tani parruu mene kateva kateva, poli God emasimasiaa ia o ase aiaavusuvusuena.

¹⁷ Am nongo usilaa lo atoa la muemueinam me am ghelei saa voto la auliaa. Poli ila la aaitarainiem, me aue la ghauliaa ta God vaalua aaitaraaira etaimim. Am nongo usilainila, me aue nimasimasi elutu tale uunguaaira. Arova karika, aue la ghelei uunguaaira tale nialousiusi me karika aue la roo tani sausiem.

¹⁸ Am rau mene ruu tani looloo sae poli mausi-imami, poli ami kilakila va nannaaimami masalikeaili va karika ami ghe ghelei righi sesa voto, poli nau ekapa atoa ami aloanna tani ghelei voto masina.

13:12: Jon 19:17.   **13:13:** Hib 12:2.   **13:14:** Hib 11:10, 16; 12:22.   **13:15:** Sams 50:14, 23.   **13:16:** Plp 4:18.   **13:17:** 1 Tes 5:12.   **13:18:** Apos 24:16; 2 Ko 1:12.

19 Tale urunguitanighi ekapaaili eteva akookolomiem tani looloo sae va God aue esungi parasieghi atu etaimim.

Airuuruu eteva nilooloo sae

20-21 Alooloo sae va God, ia etautau luei, aue etau aatu isaa akapaaili masi voto atoa me am rooroo tani ghelei voto eaaloanna. God ghe totula Vauita ateva Iesu Karisto tale nimate, ia kinatama aitoitoi ia ta sipsipi etoa, poli tale raena ateva tale matemateane. Raena ateva ghe tiuaala niaippooa ngaitaua ngateva aue etoka nau ekapa atoa. Alooloo sae va aue God eghelei etaita saa voto emamasina etana, tale uunguaa Iesu Karisto, me ta ngetana nitau sae nau ekapa atoa. Koronna.

Airuuna inangari tale uru ngai etikirighi

22 Akookolomiem, masi kapughu etoa, tani nna ngamasina isaa o inangari niaisausiaa aghe pitila tale uru ngai etikirighi oia karika aluse ia.

23 Aghaaloannaiem tani kila va kapuita ateva ta Timoti ang ghe kupi ghoa mae tale ale mata voovoo. Arova emae parasi, aue aghaaia me angalu mae taraiem.

24 Am taula masimasiaaimami ta lo atoa la mue-mueinam me tee ta kapuna taumattu ngatoa God. Kapuita atoa eItali la suu aatu sio masimasiaaira etaimim.

25 Alooloo sae va aue maamasinaane God etoka etaimim akapa.

Mussau-Emira Bible
Portions of the Holy Bible in the Mussau-Emira
Language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Mussau-Emira
long Niugini

copyright © 2006, 2008, 2013, 2016, 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mussau-Emira

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 13 Dec 2023

9cad943-c245-5983-a663-5b2655bf0449